

Julier Ferenc

(1878–1944)

Családi háttér és tanulmányok

Julier Ferenc életútja különösen izgalmas történet, hiszen az Osztrák–Magyar Monarchia 1918. október–novemberi összeomlása, a régi rendszer bomlása és egy új születése idején a kor katonatisztjei olyan kérdésekkel szembesültek, amelyek megválaszolása az érvényes katonai szabályzatok alapján nem volt lehetséges, és amelyekre az alapvetően apolitikus katonai nevelés rendszere nem készítette fel a hallgatókat.

Julier Ferenc polgári családból származott. 1878. október 10-én született Nagyváradon. Édesapja vendéglős volt, fiát a Ludovika Akadémiára küldte tanulni. Az 1883. évi XXXIV. törvénycikknek megfelelően a Ludovika ez időben alakult közép fokú katonai nevelőintézeté, ahová minden évben hatvan fő, 14–16 éves kor közötti, valamely középiskola négy osztályát már elvégzett fiatal fiút vettek fel. A bentlakásos intézmény hasonló rendszerben működött, mint a császári–királyi hadapródiskolák, a négyéves képzést követően a végzettek hadapród-tiszthelyettesként kezdhették meg a szolgálatukat. Fejérváry Géza honvédelmi miniszter az 1897. évi törvény előterjesztésében az oktatás célját abban jelölte meg, hogy „olyan jellemtulajdonságokat és erkölcsi érzelmeket

kívánnak a növendékekben kifejleszteni, melyek mindenkinek díszére válnak, a férfiú értékét megalapítják, a lélekben önfeláldozó érzületet ébresztenek fel és ápolnak, melyre az ifjú harcosnak magasztos hivatáskötelmének betöltésénél múlthatatlanul szüksége van”.

Julier kitűnő eredménnyel végezte el az iskolát, de nem tartozott a két legjobb képességű hallgató közé, ezért 1897-ben gyalogsági hadapród-tiszthelyettesnek avatták. Első beosztásában a m. kir. debreceni 3. honvéd gyalogezredben kezdett el szolgálni, itt kapta meg hadnagyi kinevezését 1898. november 1-jével.

Julier elvégezte a honvéd felsőbb tiszti tanfolyamot, amelyet még az 1872. évi XVI. törvénycikk értelmében hoztak létre. Ezt a tanfolyamot olyan katonatisztek végezheték el, akik legalább két évet már szolgáltak csapatnál, kitűnő minősítéssel rendelkeztek és élethosszig tartó pályát láttak a fegyveres szolgálatban.

A magasabb tiszti tanfolyam után Julier 1903-ban a cs. és kir. Hadiiskolára (k. u. k. Kriegsschule) is felvételt nyert, így megnyílt az út számára a vezérkari szolgálat felé. 1905-től a vezérkarban szolgált, 1910-ben kapta meg vezérkari századosi kinevezését.

A Nagy Háborúban

Az első világháborút a Pfanzer-Baltin-seregcsoport vezérkari tisztjeként kezdte meg, majd 1915-ben már a m. kir. 11. honvéd lovashadosztály vezérkari főnöke volt. Ezt a beosztást 1916-ig töltötte be. A rá következő időszakban a Honvédelmi Minisztériumban, majd 1917-től Bécsben kapott beosztást a fegyveres erők pótlásügyi főnökségén. A háború végén már ismét Budapesten szolgált vezérkari alezredesként, októbertől a Honvédelmi Minisztérium hadművelleti csoportjában szervezte meg a vasúti, forgalmi és szállítási osztályt, a két háború közötti Központi Szállításvezetőség elődszervezetét. 1919. január 1-jétől a Hadügyminisztérium hadművelleti osztályát vezette.

A két világégés között

Julier *A hadvezetés művészete* című, 1931-ben megjelent munkájában a hadsereget a külpolitika eszközének tartja, amelynek célja az állam külpolitikai elgondolásának megvalósítása fegyveres úton. Egyértelmű gondolat ez, amely azonban igen kevésbé van összhangban azokkal a tapasztalatokkal, amelyekkel

az őszirózsás forradalom, valamint a Magyarországi Tanácsköztársaság gyorsan változó bel- és külpolitikai viszonyai szembesítették a katonai vezetőket. A Monarchia hadereje 1918-ra mind anyagi, mind morális értelemben elérte a mélypontot. A *de facto* önállósodó nemzetállamok hívó szava, a hátszágban erősödő békepártok, a hadsereget átpolitizáló katonatanácsok, az állandó nélkülözés, a spanyolnátha és nem utolsósorban az olasz és balkáni hadszíntéren elszenvedett vereségek mind gyorsították a fegyveres erők erózióját.

A Nemzeti Tanács Intéző Bizottsága és a Katonatanács által kirobbantott és vezetett 1918. október 30-i forradalom a békepárti Károlyi Mihályt emelte a miniszterelnöki székbe. Az ország helyzete válságos volt, hiszen Bulgária és az Oszmán Birodalom fegyverletételének következtében az antant teljes ereje a szövetséges nélkül maradt Monarchia széteső hadseregére nehezedett a balkáni hadszíntéren.

A november 3-án aláírt padovai fegyverszünet hatására megindult a hazatérő katonák áradata. A háborúból hazatérő csapatok minősége vegyes képet mutatott. A keleti hadszíntérről visszatérő egységek zömében teljesen felbomlott a rend, míg nyugatról a szétzüllött és az osztrákok által lefegyverzett alakulatok mellett számos csapat tért vissza rendezett körülmények között.

A november 13-án aláírt belgrádi katonai egyezményt már Magyarország kormánya kötötte az antantot képviselő Franchet d'Espèrey tábornokkal. A Károlyi-kormány nem bízott a frontokról hazatérő katonákban. Linder Béla hadügyminiszter a teljes leszerelésüket és új, a háborút nem megjárt korosztályokra alapozott hadsereg megszervezését tartotta indokoltnak. A hadsereg nélkül maradt ország kétségbeesetten kereste az utat, hogy a fenyegető csehszlovák és román agresszió ellen megvédje a történelmi határokat, ugyanakkor Bartha Albert, Linder utódja sem találta meg a megoldást a hatékony hadseregszervezésre. A politikamentes hadsereg megteremtése mind Bartha, mind a hadügyi tárca élén 1919. január 19-én őt követő Böhm Vilmos számára is lehetetlen feladatot jelentett.

A Magyarországi Tanácsköztársaság 1919. március 20–21-i hatalomátvétele után többek közt elsőként kezdte meg a fegyveres erők újjászervezését. Létrejött a Vörös Őrség a belrend helyreállítására, valamint Stromfeld Aurél vezérkari főnök vezetésével megindult a Vörös Hadsereg megszervezése. Egyik első intézkedéseként létrehozta a tiszántúli főparancsnokságot, amely élére Böhm Vilmost nevezte ki. A parancsnokság feladata a román veszély elhárítása volt. A Károlyi-kormánytól örökölt, gyengén felszerelt, alulmotivált hadsereg azonban komoly hadműveletekre alkalmatlan volt. Ezért március 24-én elkezdték

toborozni a munkásokat. A frissen felállított zászlóaljok alantos tisztjeit a katonai tapasztalattal rendelkező munkások közül választották ki, ugyanakkor a magasabb szintű beosztásokba a régi hadsereg tapasztalt tisztjeit helyezték. A parancsnokságok mellé politikai biztosokat is rendeltek. Az új típusú, zömében a régi, „monarchiás” tisztok által vezetett hadsereg létszáma pár hét alatt meghaladta az 50 000 főt.

A helyzet mind északon, mind keleten válságos volt. A Cseh–Szlovák Köztársaság hadserege április 27-én indított támadást, és május 2-ára elérte a Miskolc–Diósgyőr–Ózd-vonalat. A román haderő seregtestei ugyanakkor április 30-án lépték át a demarkációs vonalat, és május elejére Csaptól Szegedig felzárkóztak a Tiszára. A Forradalmi Kormányzótanács május 2-án hirdette meg az általános mozgósítást, amely kellő bázist biztosított az ellentámadás megindításához. Május 27-ére készült el a hadművelleti terv az ellentámadáshoz, amelyet két szakaszra bontottak. Az első szakaszban a román hadszíntéren védelemre rendezkedett be a Vörös Hadsereg, miközben északkeleti irányban támadott a gyengébbnek tartott csehszlovák erők ellen, ide koncentrálni a rendelkezésre álló erők nyolcvan százalékát. A második ütem feladata lett volna a román hadsereg szétvérese.

Julier a kommunista-szociáldemokrata hatalomátvétel után is tovább szolgált a minisztériumban, majd a Hadügyi Népbiztosság hadművelleti osztályán. Képzettsége, tapasztalata olyan alapot biztosított, amely a honvédő háborút vívó Magyarországi Tanácsköztársaság számára is különösen fontos volt. 1919. május 5-én kinevezték az északi hadműveletekben kulcsszerepet játszott III. hadtest vezérkari főnökének. Az ellentámadás május 30-án indult meg 250 km-es szakaszon. Az áttörés már június 6-án sikerült, június 17-ére a csehszlovák csapatokat közel 150 km-re szorította vissza a Vörös Hadsereg.

A sikeres támadás kiváltotta az antant politikai nyomását: az elfoglalt területek feladásának fejében Magyarország ígéretet kapott a békétárgyalásokra való meghívásra, valamint a Tiszántúl kiürítésére. A hadjárat ekkor már kifulladásra, a Magyarországi Tanácsköztársaság vezetése ezért június 24-én fegyverszünetet kötött, majd 30-án megkezdte az elfoglalt területek kiürítését. A Clemenceau-jegyzék elfogadása megbontotta a kommunista kormány és a hadsereg vezetésének egységét, amelynek eredményeként Stromfeld július 3-án lemondott a vezérkari főnökségről, tiltakozva a hadműveletek leállítása ellen. Beosztását Julier Ferenc vette át.

Julier, ahogy számos többi régi, „monarchiás” tiszt, gyűlölte a Magyarországi Tanácsköztársaságot, a felvidéki hadjárat leállítása az ő bizalmát is aláásta,

ugyanakkor kötelességének érezte a szolgálatot az országra támadó külső ellenséggel szemben. A beosztás elvállalására két határozott indoka is volt. Egyrészt védeni kívánta a Vörös Hadsereg antikommunista tisztikarát a vörösterrortól, másrészt vezérkari főnökként lehetőséget látott arra, hogy a külellenség legyőzése után a hadsereget átállítsa az ellenforradalmi erők oldalára. Véleménye szerint mind az offenzíva győzelme, mind a bukása segíthette a tanácskormány elmozdítását: a győzelem a vezérkari főnök mögé állíthatta a hadsereget, a vereség viszont ellenforradalmi puccsot indukálhatott. Tervezett a szegedi Nemzeti Hadsereggel is: olyan csapatokat helyezett Szegedtől északra, amelyek tisztikara ellenforradalmi érzelmű volt, így szükség esetén nem lett volna politikai akadálya a Horthy csapataival történő egyesülésnek. Sőt, a tiszai offenzívában részt vevő hadsereg hadrendjét Bécsen keresztül elküldte Szegedre is, hogy az esetleges későbbi közös műveleteket megkönnyítse.

A támadási irány kiválasztásakor mérlegelte a hadműveletek politikai hatását is: a csehszlovák hadsereggel kötött friss fegyverszünet az északi hadművelési irányt blokkolta, míg a szerb támadás lehetőségét a déli határnál álló francia csapatok jelenléte korlátozta. A francia csapatok támogatását élvezte ugyanakkor a szegedi ellenkormány is, amelyet az ellenforradalmi törekvések szempontjából fontosnak tekintett. Így az egyetlen irány a román hadsereg megtámadása maradt. Julier feltételezte, hogy a román katonai erő visszavonul majd, az offenzíva pedig elérheti Nagyváradot. Bizott abban, hogy a siker folyamányaként Erdély magyar érzelmű lakossága fellázad majd a román megszállók ellen.

A tervet igen feszült hangulatban a gödöllői királyi kastélyban dolgozták ki. A haditanácson mind a kormány, mind a vezérkar igyekezett hűséges csapatokkal biztosítani saját biztonságát. A pattanásig feszült helyzet nem torkolt fegyveres harcba.

A merész tervet a Forradalmi Kormányzótanács is jóváhagyta július 10-én, ugyanakkor a végrehajtását tulajdonképpen maga Julier határozta el. Az új vezérkari főnök terveinek megfelelően Tokajnál, Tiszafürednél, Szolnoknál, Csongrádnál indult meg a támadás a román hadsereg ellen. A hadművelet megindulása előtt Gömbös Gyula, a Nemzeti Hadsereg képviselőjében levélben kereste meg Juliert, hogy a románok elleni támadás helyett vonuljon Szeged ellen, kapituláljon, majd álljon át az ő oldalukra. Ezt a tervet időszerűtlensége miatt a vezérkari főnök elutasította, hiszen a levél megérkezésekor a hadmozdulatok már megindultak. A csapatok morálját javította volna Julier és tisztársai azon javaslata, hogy ne a vörös zászló, hanem a nemzeti lobogó alatt induljanak harcba. Ezt Kun Béla kategorikusan elutasította.

A kezdeti sikerek ellenére a július 20-án indított offenzíva gyorsan kifulladt. A román hadsereg készült a támadásra. Ismerve a felvonuló magyar csapatok hadrendjét, engedték azokat mélyen behatolni Tiszántúlra, hogy könnyen bekeríthetők legyenek. A hadrend Bécsből került román kézbe, nem Juliertől. A Nemzeti Hadseregnek küldött információt Teleki Pál, az Antibolsevista Comité tagja adta át francia kapcsolattartójának, hogy a Julier által Szegeddel szemben szétbontakoztatott, Nemzeti Hadsereggel szimpatizáló csapatokra a románok ne tüzeljenek. A teljes hadrend angol közvetítéssel és egy Tamássy Tibor nevezetű hadapródjelölt kémkedése útján is eljuthatott az antanthoz, de Guido Romanelli is beszámol arról emlékirataiban, hogy ő is kijuttatta azt Bécsbe.

Mindössze négy nap múlva megindult a román ellentámadás, amelynek eredményeként nem egyszerűen visszavetették a magyar csapatokat a kiindulási körletekbe, hanem július utolsó napjaiban a román hadsereg már átkelt a Tiszán.

A tiszai offenzíva utolsó, halvány reménysugarat jelentett a Magyarországi Tanácsköztársaság számára, amely ugyanakkor mellőzött minden racionalitást. A hadműveletek összeomlása magával rántotta az utolsókat rúgó kommunista rendszert, amelynek vezetői, akik igyekeztek a vereség miatti felelősséget Julierre terhelni, nyugati irányba emigráltak. Elsőként Böhm Vilmos tört pálcát a vezérkari főnök felett, akinek „gonosz árulása kergette vesztébe” a Vörös Hadsereget. Ugyanezt a mítoszt élte tovább Landler Jenő is, aki a névtelenség homályába burkolódzva, 1926-os bécsi írásában hasonlóképpen fogalmazott, és ugyanezt vette át a kommunista és szocialista történetírás is.

Július végén a román csapatok Tokaj–Tiszadob között megkezdték az átkelést a Tiszán. Julier ettől a ponttól már értelmetlennek látta a háború folytatását, s véleményét sürgönyben küldte meg Ceglédre Kun Bélának. Julier két lehetőséget látott a Vörös Hadsereg számára: visszavonni az erőket Budapestre vagy ellentámadást indítani a román csapatok ellen. Azt is kifejtette ugyanakkor a vezérkari tanácskozáson, hogy a demoralizált hadsereg képtelen lenne az ellenállásra, és mivel a tanácskormány törekvéseit támogatni nem akarja, és nem is képes rá, valójában mindkét lehetőség kudarcra volt ítélve. Ennek ellenére a vezetés mégis a támadás mellett döntött július 31-én. Julier ezzel nem értett egyet, ezért még a távozás előtt meggyőzte a támadásra kijelölt III. hadtest parancsnokát, hogy az intézkedést ne hajtsa végre. Nem maradt más kiút, mint a rendszer felszámolása. 1919. augusztus 1-jén jelentette be Kun Béla a Forradalmi Kormányzótanács lemondását, utat engedve a jobboldali fordulatnak. Julier augusztus 5-éig maradt vezérkari főnök, majd a hónap második felében letartóztatták és vizsgálati fogság alá helyezték.

Elmarasztaló ítélet nem született. Mind a honvéd törvényszék, mind a katonai igazolóbizottság felmentette őt, ugyanakkor a m. kir. Honvédség nem tartott igényt szolgálataira. Alezredesi rendfokozattal nyugdíjazták, eltiltották az egyenruha viselésétől, de bizonyítva, hogy a rendszer ellenségének sem tekintették, 1932-ben Gömbös előterjesztésére az államfő visszahelyezte a tényleges állományba, ugyanazon nappal kinevezte ezredessé, egyúttal visszahelyezte a nyugállományba. Ez történt Tombor Jenővel is és Stromfeld Auréllal is.

Julier árulásának vádja bizonyos mértékig hasonlatos Görgeiéhez. Mindkét katona zavaros, nehéz időkben volt kénytelen megkísérelni a politika síkján is a helytállást, és mindkét katona árulóképét erősítette, hogy elkerülték a kivégzőosztagot. Julier árulását a történeti kutatások eddig nem igazolták, ugyanakkor az is egyértelműnek látszik, hogy számára mind a románok elleni siker, mind a sikertelenség egyaránt elfogadható kimenetel volt, ami felveti a kérdést, hogy megtett-e mindent a győzelemért.

A vérzivataros évek után életét a hadtudomány és hadtörténelem kutatásának szentelte. A kor hadtudományának fejlődését, hadtörténelmi csomópontokat vizsgáló írásai elsősorban a *Magyar Szemle* hasábjain jelentek meg az 1930-as években. A *Magyar hadvezérek* (Budapest, 1930), a Pethő Sándorral közösen szerzett Görgei-életrajz (Budapest, 1930), *A világháború magyar szemmel* (Budapest, 1930) és *Limanova* (Budapest, 1937) című kötetei máig jól használható munkák. Ennél is fontosabbak ugyanakkor hadtudományi művei. *A hadvezetés művészete* (Budapest, 1931), valamint *A vezérkarok szervezete és működése* (Budapest, 1932) című munkái máig részét képezik a honvédtisztképzés tananyagának.

Saját tapasztalatait, vezérkari működésének időszakát – talán önigazolás-ként – igyekezett szintén feldolgozni. Visszaemlékezéseit – *Ellenforradalmi lélekkel a Vörös Hadsereg élén (1919-ben)* címmel – 1927-ben cikksorozatban adta ki elsőként a *Magyarság* című folyóirat hasábjain. Ennek kibővített változata jelent meg 1935-ben *Az 1919. évi felvidéki hadjárat* címmel az *Abaij-Torna vármegye* című tanulmánykötetben.

A HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár tanulmánytára számos egyéb munkáját is őrzi, amelyek elsősorban a Nagy Háború eseményeit dolgozzák fel:

Vezérkari alezredesként jegyzett tanulmányai:

- A kelet-porosországi hadműveletek 1914. augusztus 20–31-ig;
- A mazuri tavaknál vívott csata 1914. augusztus 3. – szeptember 14.;
- A német–francia hadműveletek 1914. augusztus 1. – szeptember 15-ig;

- Az őszi hadjárat a francia hadszíntéren 1914. szeptember 15. – december 4-ig;
- A 9. német seregnek az osztrák–magyar haderő bal szárnyán, Lengyelország déli térségében végrehajtott támadó-hadművelete, a lódzi hadjárat 1914. szeptember–december.

Nyugállományú ezredesként jegyzett tanulmányai:

- Az Északi- és Keleti-tenger hadi eseményei 1915. május 1. – 1915. augusztus 30.
- Az északkeleti német arcvonal hadműveletei 1915. július–augusztus.
- A flandriai csata és annak harcászati kihatásai. A német védekezés nyugaton 1915. eleje–május.
- Utolsó harcok a román hadszíntéren 1917. január 20. – december 31.

Julier Ferenc nyugállományú ezredes 1944. április 25-én halt meg tüdőrákban Budapesten. A Rákoskeresztúri temetőben helyezték örök nyugalomra. Röviddel halála után felesége öngyilkos lett, követte férjét a túlvilágra.

Julier életének részletes feldolgozásával még adós a történetírás. A kutatást nehezíti, hogy a HM HIM Hadtörténelmi Levéltár vonatkozó fondjaiban nem található meg személyügyi iratai, valamint az is – szóbeli közlés alapján –, hogy felesége Julier halála után elégette a férje életével kapcsolatos dokumentumokat.

Irodalom

Boroviczény Aladár: *A király és kormányzója*. Budapest, Európa Kiadó, 1993.

Böhm Vilmos: *Két forradalom tüzeiben*. München, Verlag Für Kulturpolitik, 1923.

Fogarassy László: *A Magyarországi Tanácsköztársaság katonai összeomlása*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1988.

Fogarassy László: Ellenforradalmi lélekkel a Vörös Hadsereg élén (1919). Bevezető. *Hadtudomány*, 3. (1993), 1. 85.

Julier Ferenc: Ellenforradalmi lélekkel a Vörös Hadsereg élén (1919-ben). *Hadtudomány*, 3. (1993), 1–3. 85–100.

Nagy Miklós Mihály: A Magyar Szemle katonáírója: Julier Ferenc. *Magyar Szemle*, Új évfolyam 7. (1998), 5–6. 59–88.

Salamon Konrád: *Nemzeti önpusztítás 1918–1920*. Budapest, Korona Kiadó, 2001.

Vargyai Gyula: Arcképvázlat Julier Ferencről. In Julier Ferenc: *Magyar hadvezérek*. Budapest, Aqua Kiadó, 1992.

Zubor Zalán: A tanácsköztársaság utolsó offenzívája. 1–2. rész. *Hogyan Történt? Történelmi Magazin*, 2021. január 1.